

Dendrokronologisk undersøgelse af stabbur, Boen gård, Vest-Agder, Kristiansand

'med ryggen mot fjellet'

NNU rapport 55 – 2013
Af Charlotte Kure Brandstrup

NATIONALMUSEET

Forskning og Formidling

Danmarks Oldtid – Naturvidenskab

Dendrokronologi

Dendrokronologisk undersøgelse af Boen gård, Vest-Agder, Kristiansand

Koordinater: (WGS84) 58.2405 N/ 8.13573 E

Fylke: Vest-Agder

Kommune: Kristiansand

Prøver taget af: Niels Bonde , Helge Paulsen og Christoffer
Christensen 19 juni 2013

Formål: Datering samt opbygning af grundkurve

Undersøgt af Charlotte Kure Brandstrup

NNU j.nr. A9239 September 2013

Publicering: Med mindre andet er aftalt kan resultatet frit anvendes med henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for hjælp og yderligere oplysninger (dendro@natmus.dk). Rapporten kan downloades fra hjemmesiden www.nnu.dk, under Dendrokronologi, Rapporter.

Stabbur

16 boreprøver udtaget fra tømmer væg. Alle prøver er af fyr (*Pinus sylvestris*). Syv prøver er dateret.

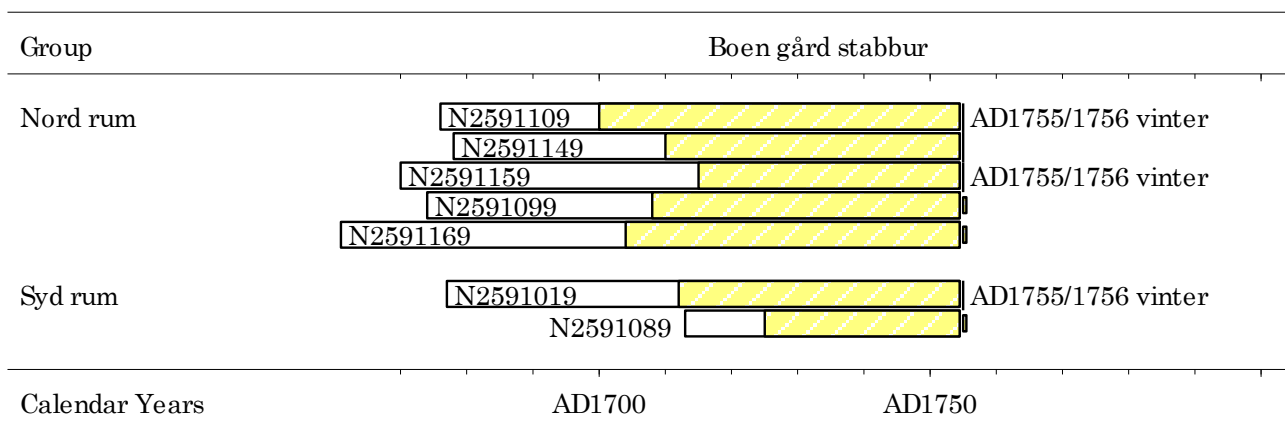
Otte prøver er taget i rummet mod syd, og otte prøver er taget i gangen (væg mod rummet i nord). Prøverne omfatter mellem 23 og 95 årringe. Ti af prøverne har bevaret waldkante og 14 af prøverne har synligt splintved bevaret.

Figur 1: Boreprøver udtages fra tømmer væg, Boen gård.

Undersøgelserne viser, at de syv prøver alle daterer til år 1755 (Figur 2). Tre af de daterede prøver har bevaret waldkante og ved nærmere undersøgelse, kan det bestemmes at disse prøver stammer fra træer der formentlig er fældet i vinterhalvåret 1755-1756. De resterende prøver er alle benævnt i feltrapporten, at den yderste årring er til stede. Derved må man formode, at også disse prøver, stammer fra træer der er fældet kort efter år 1755.

Huset må derfor formodes at være bygget i, eller kort efter, 1756, da man traditionen tro formentlig har anvendt træerne, som prøverne stammer fra, til bygningstømmer kort efter fældningstidspunktet.

Figur 2: Dateringsdiagram over prøver fra Boen gård. Indplacering af de daterede prøver på tidsskala, samt formodet fældningstidspunkt. Gule felter indikerer synligt splintved.

De daterede prøver er regnet sammen til en middelkurve (N259m001). Middelkurven omfatter 95 årringe og dækker perioden 1661 til 1755. Middelkurven er søgt dateret med fyrretræs referencekurver fra Skandinavien. Tabel 1 viser, ud fra de absolutte t-værdier, at træerne, hvor prøverne stammer fra, formentlig har vokset i området omkring Vest-Agder.

Tabel 1: Middelkurven N259m001 synkroniseret med referencekurver fra Skandinavien. t-værdierne viser at træerne, som prøverne stammer fra, formodentlig har vokset i Vest-Agder.

Filenames	-	-	N259m001	Referencekurver
-	start	dates	AD1661	
-	dates	end	AD1755	
nomk0803	AD1345	AD1780	4.60	AUST-AGDER
VAuAaseralPISY	AD1353	AD1936	8.20	Vest-Agder minus Aaseral
maepin02	AD1300	AD1992	3.12	Maelerdalen fyr Braat
nomk0501	AD1319	AD1856	1.65	BUSKERUD/OESTLANDET

Referencer:

Splintstatistik for (norsk) egetræ: 15 [-8, +6]

Ref.: Christensen, K. & Havemann, K. 1998: Dendrochronology of Oak (*Quercus* sp.) in Norway. AmS-Varia 32, pp. 59f. Stavanger

t-værdier:

Baillie, M.G.L. & Pilcher, J.R.,1973: A simple cross-dating program for tree-ring research, *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Grundkurver:

Undersøgelser som bidrager til bestemmelse af det undersøgte materiales oprindelsessted (træernes voksested), dvs. *dendroproveniens* kan kun udføres takket være et udstrakt samarbejde med kolleger fra laboratorier i Europa, som udfører dendrokronologiske undersøgelser og udarbejder dendrokronologiske grundkurver til dateringsformål.

Grundkurver fra Norge og Sverige, udarbejdet af Thomas Bartholin, Scandinavien Dendro.

Grundkurver fra Vest-Agder udarbejdet af Niels Bonde og Claudia Baittinger, Nationalmuseet.

n2591069.d

Title : A9239 Boen gård - Rum m. syd - væg m. syd stokk nr. 5 over gulv 06
Raw Ring-width PISY data of 52 years length
Undated; relative dates - 0 to 51
37 sapwood rings and winter bark surface
Average ring width 172.92 Sensitivity 0.21

n2591079.d

Title : A9239 Boen gård - Rum m. syd - væg m. syd stokk nr. 7 over gulv 07
Raw Ring-width PISY data of 91 years length
Undated; relative dates - 0 to 90
0 visible sapwood rings and ½ unmeasured ring with bark
Average ring width 109.89 Sensitivity 0.21

N2591089.d

Title : A9239 Boen gård - Rum m. syd - væg m. syd - stok nr. 10 over gulv. 08
Raw Ring-width PISY data of 43 years length
Dated AD1713 to AD1755
30 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 197.12 Sensitivity 0.14

Interpretation AD1765-1805

n2591099.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord stok nr. 1 over golv 09
Raw Ring-width PISY data of 82 years length
Dated AD1674 to AD1755
47 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 134.72 Sensitivity 0.22

Interpretation AD1756-88

n2591109.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. noed stok nr. 2 over gulv 10
Raw Ring-width PISY data of 80 years length
Dated AD1676 to AD1755
55 sapwood rings and winter bark surface
Average ring width 105.09 Sensitivity 0.20

Interpretation AD1755 winter

\N2591119.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord stok nr. 3 over gulv 11
Raw Ring-width PISY data of 52 years length
Undated; relative dates - 0 to 51
0 visible sapwood rings and ½ unmeasured ring with bark
Average ring width 184.63 Sensitivity 0.20

N2591129.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord stok nr. 4 over gulv 12
Raw Ring-width PISY data of 42 years length
Undated; relative dates - 0 to 41
30 sapwood rings and winter bark surface
Average ring width 215.81 Sensitivity 0.19

\N2591139.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord - stok nr. 6 over gulv 13
Raw Ring-width PISY data of 47 years length
Undated; relative dates - 0 to 46
32 sapwood rings and winter bark surface
Average ring width 213.96 Sensitivity 0.17

N2591149.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord - stok nr. 7 over gulv 14
Raw Ring-width PISY data of 78 years length
Dated AD1678 to AD1755
45 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 150.55 Sensitivity 0.23

Interpretation AD1755-90

N2591159.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord - stok nr. 8 over gulv 15
Raw Ring-width PISY data of 86 years length
Dated AD1670 to AD1755
40 sapwood rings and bark surface
Average ring width 112.28 Sensitivity 0.30

Interpretation AD1755

N2591169.d

Title : A9239 Boen gård - Gang - væg m. nord - stok nr. 9 over gulv 16
Raw Ring-width PISY data of 95 years length
Dated AD1661 to AD1755
51 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 104.51 Sensitivity 0.16

Interpretation AD1756-84

FELTRAPPORT

BYGNINGSVERN FYLKESKONSERVATOREN I VEST-AGDER

Dendrokronologisk objekt:	Boen Gård
Fylke:	Vest-Agder
Kommune nr.:	Kristiansand
Gnr/Bnr:	104/01
Koordinater:	
Prøvene tatt av:	CC – NB - HP
Dato for prøver:	19 – 06 - 2013

Prøvenr.	Sted	Rom	Bark	Yte	Bearb.	
01	Vegg m. gang	Rom m. syd	X			Stokk nr. 7 over gulv, 57cm fra hjørne mot øst.
02	"	"	X			Stokk nr. 8 over gulv, 66cm fra hjørne mot øst.
03	"	"		X		Stokk nr. 10 over gulv, 81cm fra hjørne mot øst.
04	Vegg m. øst	"		X		Stokk nr. 11 over gulv, 180cm fra hjørne mot nord
05	Vegg m. syd	"	X			Stokk nr. 3 over gulv, 48cm fra hjørne mot øst.
06	"	"	X			Stokk nr. 5 over gulv, 193cm fra hjørne mot øst.
07	"	"	X			Stokk nr. 7 over gulv, 248cm fra hjørne mot øst.
08	"	"		X		Stokk nr. 10 over gulv, 300cm fra hjørne mot øst.
09	Vegg m. nord	Gang		X		Stokk nr. 1 over gulv, 30cm fra døråpning.
10	"	"		X		Stokk nr.2 over gulv, 88cm fra døråpning.
11	Vegg m. nord	Gang		X		Stokk nr.3 over gulv, 74cm fra døråpning.
12	"	"		X		Stokk nr. 4 over gulv, 90cm fra døråpning.

13	"	"		X		Stokk nr. 6 over gulv, 123cm fra døråpning.
14	"	"		X		Stokk nr. 7 over gulv, 122cm fra døråpning.
15	"	"		X		Stokk nr. 8 over gulv, 13cm fra døråpning.
16	"	"		X		Stokk nr. 9 over gulv, 73cm fra døråpning.